

Bildungsroman Bağlamında Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisi'ni Okumak ¹**Özkan CİĞA**

Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ozkanciga@hotmail.com
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7081-4507>

Öz

Süheyl ü Nevbahâr mesnevisi, XIV. yüzyılda Hoca Mesûd ve yeğeni İzzeddin Ahmed tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. Eser, Türk edebiyatında beşeri aşkı konu edinen ilk mesnevi olarak tanınmaktadır. Geleneksel anlatılar içerisinde gerek dil özellikleri gerek kurgusu bakımından önemli bir yer edinen Süheyl ü Nevbahâr mesnevisini bildungsroman çerçevesinde ele almak mümkündür. Anlatının kahramanlarından Süheyl'in eğitimi, karakter olarak olgunlaşması, aldığı eğitim yoluyla karşılaştığı engelleri aşması ve aydınlanması bildungsroman ile uyumludur. Bildungsroman/eğitim romanı başkahramanın (protagonist) olaylar geliştikçe değiştiği, olgunlaştığı roman türüne denir. Kahramanın çocukluğundan itibaren yaşadığı tinsel değişimi ve tekâmülü konu edinen bildungsromanda, kahraman olgunlaştıkça kim olduğu üzerinde düşünür ve bireysel varlığını kendi eylemleriyle meydana getirir. Ayrıca bildungsromanda olaylar mutlu bir sonuca bağlanır, kahraman ilk gençliğindeki hayallerini geride bırakıp hatalarının üstesinden gelerek kemâle erişir. Süheyl ü Nevbahâr mesnevisinde başkahraman olarak öne çıkan Süheyl'in aldığı eğitim sonucu gelişmesi bir çok açıdan bildungsromanı hatırlatır. Bu çalışmanın amacı Süheyl ü Nevbahâr mesnevisini bildungsroman çerçevesinde ele alarak incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Bildungsroman, Süheyl ü Nevbahâr, Mesnevi, Olgunlaşma.

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 31.05.2021 / 02.08.2021

Künye Bilgisi: Cığa, Ö. (2021). Bildungsroman Bağlamında Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisi'ni Okumak. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 839-856. DOI: 10.33437/ksusbd.946062

Reading The Süheyl ü Nevbahâr Masnavi in The Context Of Bildungsroman

Abstract

Süheyl ü Nevbahâr masnavi translated to Turkish from Persian by Hoca Mesud and his nephew İzzeddin Ahmed in XIVth century. This work is recognized as the first masnavi that it is about human love in Turkish literature. Süheyl ü Nevbahâr masnavi that it is taking attention in terms of language features and fiction can discuss in regards to bildungsroman. Süheyl's education, maturation as a character, enlightenment and overcoming obstacles are compatible with bildungsroman. Bildungsroman/education novel is defined as protagonist's maturation and changing as events progressed. In bildungsroman, which mentions of the spiritual change and maturation that the hero has experienced since childhood, protagonist thinks about who he/she is and creates his/her individual existence by his/her activities. Besides, events finish by happy ending and protagonist matures by overtaking dreams of his/her youth overcoming his/her faults in bildungsroman. In Süheyl ü Nevbahâr masnavi, Süheyl who becomes prominent as a protagonist matures by education just like bildungsroman. The aim of this paper is to investigation Süheyl ü Nevbahâr masnavi in the context of bildungsroman.

Keywords: Bildungsroman, Süheyl ü Nevbahâr, Masnavi, Maturing.

Giriş

Kimi kurmaca metinlerde kahramanın aldığı eğitim sayesinde olgunlaşma süreci olayların merkezine alınır. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru bu türden kurmaca metinler için bildungsroman ifadesi kullanılmaya başlanır. Bildungsroman/eğitim romanı (Alm. *Erziehungsroman* veya *Bildungs*), başkahramanın (protagonist) olaylar geliştikçe değiştiği, olgunlaştığı roman türüne denir (Bingöl, 2019: 261). Gürsel Aytaç ise eğitim romanı için şunları söyler: “Bildungsroman, bir insanın akıl ve duygu gibi manevi yeteneklerinin işlenişi, onun yaşadığı çağ ve toplumun istediği biçime girmesini; bu oluşuma katkısı olan maddi ve manevi etmenleri, geçirilen aşamaları, sonunda ulaştığı kişiliği konu alır” (Aytaç, 1990: 276).

Bu bağlamda, kaynaklarda bildungsroman kahramanın çocukluğundan itibaren yaşadığı tinsel değişimi ve olgunlaşmayı konu edinen roman şeklinde tanımlanır. Bu tür romanlarda kahraman olgunlaştıkça kim olduğu üzerinde

düşünür ve bireysel varlığını kendi eylemleri ile meydana getirir.² M. H. Abrams, *A Glossary of Literary Terms*'te Almanca *bildungsroman* ve *erziehungsroman* kelimelerinin İngilizcedeki karşılığı olarak formasyon romanı (novel of formation) ve eğitim romanı (novel of education) ifadelerini verir. Açıklamaya göre Abrams, bu roman türlerinin çocukluktan yetişkinliğe kahramanın ruhsal krizler ve çeşitli deneyimler yoluyla zihinsel ve karakter açısından gelişimini anlattığını söyler (Abrams, 1999: 193).

Bu minvalde, “Bildungsroman yani eğitim romanı ile eğitsel roman ve gelişim romanı sık sık birbirine karıştırılmaktadır. Eğitsel romanlar hedef kitleye ahlaki, kültürel, dini veya millî değerleri benimsetmek amacıyla yazılan romanlardır; gelişim romanı ise bir kahramanın davranışlarında ve düşüncelerinde bazı gelişimlerin yaşanması anlamında kullanılır” (Bingöl, 2019: 260). Gelişimin aynı zamanda eğitimin bir ürünü olması, eğitim romanının aynı zamanda bir gelişim romanı olarak algılanmasında etkili olmuştur. İki kavram arasında bazı ayrımlara gidilebilir. Bildungsroman ile gelişim romanı kahramanın gelişim evreleri açısından birbirinden ayrılır. Bildungsromanda kahramanın çocukluk yıllarından başlayarak yetişkinlik çağına kadar öğrenmesine bağlı olarak yaşadığı değişim anlatılırken gelişim romanında kahramanın yaşamındaki bir kesitte gerçekleşen dönüşümler ve değişimler anlatılır. Eğitim romanının aksine gelişim romanında kahramanın gelişimi sosyal ilişkiler çerçevesinde ele alınır. Eğitsel roman ise genellikle bir eğitim kurumunda kahramanın ahlaki gelişimini didaktik tarzda işleyen romanlar olarak tanımlanır. Bu ayrımlara rağmen eğitim romanı ile gelişim romanı arasında bir farkın olmadığını düşünen bazı eleştirmenler her iki kavramı aynı anlama gelecek şekilde kullanırlar.

Bildungsroman modern insanın bireyselleşme eylemini gerçekleştirirken geçirdiği serüvenin romanı olarak değerlendirilir. Son zamanlarda yapılan akademik çalışmalarda bildungsromanının kapsamı genişletilmiş birçok gelişim romanı da bu başlık altında değerlendirilmiştir. Yine bildungsromanın bir türü olan artist-romanda (Künstlerroman), yazarın veya diğer bir sanatçının gelişimi, eğitimi, olgunlaşma süreci anlatılır. Bu türün en iyi örneklerinden biri Joyce'un *Bir Genç Adam Olarak Sanatçının Portresi* adlı romanıdır (Bingöl, 2019: 262). Jale Parla'ya göre bildungsroman büyüme, bilinçlenme romanı anlamına gelir ve

---

² Bildungsroman kavramı hakkında kafa karışıklığının olmasının temel nedeni Almanca formasyon, eğitim anlamlarına gelen *bildungs* ifadesinin İngilizceye veya başka dillere çevrilirken yaşanan sıkıntıdır. Türkçe çalışmalarda olduğu gibi İngilizce yapılan çalışmalarda da *bildungsromanın* gelişim ve eğitim romanından kimi zaman ayrı ele alındığına tanık olunur. Bize göre bildungsromanın içerisinde gelişim ve eğitimin her ikisi de mevcuttur. Gelişim romanı olarak ayrı bir başlık açmak mümkündür; fakat gelişim romanının karşılığı olarak bildungsromanı vermek mümkün değildir. Çünkü kahramanın eğitim sürecinden geçmeden yaşadığı olaylar neticesinde düşünsel gelişmeler yaşadığı romanlar mevcuttur.

anlatının kronolojik yapısına vurgu yapar. Genellikle yetkin birinin çocukluğundan başlayarak olgunlaşmasına kadar uzanan süreci ele alan bildungsroman, roman kahramanının ne tür seçimlerle karşı karşıya kaldığını ve yaptığı seçimler sonucunda yaşamının nasıl belirlendiğini, neredeyse bir ibret öyküsü gibi anlatır (2012: 260). Bildungsromanda olaylar mutlu bir sonuca bağlanır, kahraman ilk gençliğindeki hayallerini geride bırakarak hatalarının üstesinden gelerek olgunlaşır. Michael Minden'e göre bildungsromanda üstesinden gelinmesi gereken kötü bir durum olayların başlangıcı olarak öne çıkar. Roman kahramanının çıktığı yolculuk, gelişimini tamamlamasına ve olgunlaşmasına hizmet eder (1997: 5).

Tüm bu anlatılardan hareketle Bildungsromanın temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Bildungsroman başkahramanın çocukluk yıllarından başlayarak ahlak, düşünce ve duygu açısından gelişimini konu alır.
2. Başkahraman bir meslekte veya bir sanat dalında uzmanlaşırken de tinsel dönüşüm içine girer.
3. Okuyucu, başkahramanın karşılaştığı engelleri aşarken onun karakter olarak gelişimini gözlemler.
4. Bildungsroman bireysel yaşamdaki düzenli gelişimdir. Anlatının her bir evresi ayrı bir değerdir ve bir üst evrenin temelini oluşturur (Dilthey, 1985: 380).
5. Kahramanın eğitiminde genellikle onun yanında olan, ona yol gösteren, karşılaştığı sorunları aşmasında onu bilgilendiren birileri bulunabilir.
6. Kahramanın gelişimi ve engelleri aşması, başlı başına anlatının mesajını içerir.
7. Bildungsromanda hikâyenin başlarında kahraman kendisiyle ilgili bir eksiklik hisseder veya bir şeylerin kaybını yaşar, daha sonra yolculuğa çıkar. Kahramanın ruhsal ve düşünsel gelişimi büyük bir oranda bu yolculukla beraber şekillenir. Kahramanın çıktığı yolculuk aynı zamanda eğitim süreci olarak değerlendirilebilir.
8. Kahraman bazı değer çatışmalarının içine sürüklenebilir fakat olaylar geliştikçe ve öğrendikçe mensubu olduğu grubun değerlerine uyum gösterir ve toplum tarafından kabul görür.

Bildungsroman temelde modern bir terim olmasına karşın işaret ettiği anlamlar ve kapsamı ele alındığında bazı geleneksel metinlerin bu terim

çerçevesinde değerlendirilebileceği görülmektedir.³ Geleneksel anlatılar içerisinde gerek dil özellikleri gerek kurgusu bakımından önemli bir yer edinen *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisini bildugsroman çerçevesinde ele almak mümkündür. Anlatının kahramanlarından Süheyl'in eğitimi, karakter olarak olgunlaşması, aldığı eğitim yoluyla karşılaştığı engelleri aşması ve aydınlanması bildungsroman ile uyumludur. Bundan sonraki kısımda *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisi hakkında kısaca bilgi verildikten sonra bu mesnevi bildungsroman çerçevesinde incelenecektir.

Genel Olarak Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisi

Süheyl ü Nevbahâr mesnevisi, XIV. yüzyılda Hoca Mesûd ve yeğeni İzzeddin Ahmed tarafından Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. Eser, Türk edebiyatında beşeri aşkı konu edinen ilk mesnevi olarak tanınmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik dil özelliklerini barındırmaktadır. Eser, aruzun *fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül* kalıbıyla yazılmış olup eserde ayrıca farklı vezinlerle de yazılmış gazellere rastlanmaktadır. Mesnevi yazım düzenine göre kaleme alınan bu eserde, Besmele, Hz. Muhammed ve Dört Halife için naat, hikmet ve nasihate dair hususlar ile kitabın yazılış nedenine yer verildikten sonra hikâyenin anlatımına başlanır. Hikâyenin anlatımından sonra kitabın tamamlanmasıyla ilgili bölüme yer verilir. Atasözleri ve deyimler gibi özlü sözlerin yer aldığı bu eserde; dostluk, iyilik, cömertlik, alçakgönüllülük, vefakârlık, yalan söylememek, sabırlı olmak, cesur olmak ve adaletli davranmak gibi daha pek çok konuya değinilir (Dilçin, 1991: 9-68; Ciğa, 2013: 1-5).

Yemen padişâhının oğlu Süheyl ile Çin hükümdarının kızı Nevbahâr arasındaki aşkı anlatan mesnevinin özeti ise şöyledir:

Yemen ülkesinin hükümdarı Bahr'ın çocuğu yoktur. Bahr, bu duruma çok üzülür ve malının büyük bir kısmını halka dağıtır. Halkın duasını alan Bahr'ın bir çocuğu olur ve ona Süheyl ismini verir. Süheyl dadılar tarafından emzirilir, yedi yaşına gelince ilim ve hüner sahibi biri olur. Süheyl, belli bir birikime ulaştınca babası ona hazinelerini bağışlar ve onu tahta çıkarır.

Süheyl, birgün babasının hazinelerinin yer aldığı odaları gezerken bir odanın anahtarının kendinde olmadığını fark eder. Anahtarı, babasından habersizce alarak odanın içine girer. Odada cennet gibi bir bahçe ve altından yapılmış bir taht vardır. Tahtın önünde ise büyükçe bir havuz bulunur. Süheyl, tahtın üzerine oturduğu sırada tahtın önünde bulunan havuzda Nevbahâr'ın kubbedeki resminin yansımaları görür ve ona âşık olur. Kendinden geçip tahttan yere düşen Süheyl,

³ Klasik Türk edebiyatındaki bazı mesnevilerin kurgu bakımından bildungsromanı hatırlattığı görülür. Bu bağlamda önemli tespitleriyle öne çıkan çalışmalar mevcuttur. (bk. Dursun Ali Tökel 2009; Yavuz Bayram 2007; Rıfat Kütük 2004).

sürekli ağlar ve günlerce bir şey yemez, içmez. Babası bu duruma çok üzülür ve bu resmin kime ait olduğunu araştırır. Bu resmin Çin hükümdarının kızının resmi olduğu anlaşılınca Süheyl, resmi yapan Nakkaş'la birlikte kızı aramak üzere Çin'e doğru yola çıkar. Nakkaş'ın tavsiyesi üzerine Süheyl, gittiği ülkelerin şâhına ve halkına çeşitli ihsanlarda bulunur ve onları yemeğe davet eder. Süheyl, Çin'e vardığında aynı şekilde Çin hükümdarına ve halkına da ikramlarda bulunur. Böylece ülke, Süheyl'in iyi ahlakı ile cömertliğinden söz eder hâle gelir.

Çin hükümdarı, Süheyl'i yakından tanıma fırsatı bulur ve ona kendi şehrinde bir saray yaptırabileceğini söyler. Nakkaş, Nevbahâr'ın sarayına yakın bir yerde güzel bir saray yaptırır. Nevbahâr, sarayın damına çıktıkça Süheyl onu görür ve ona karşı beslediği sevgi daha da şiddetlenir. Nevbahâr da Süheyl'i görünce ona âşık olur. Bir süre sonra daha fazla görüşebilmek için Süheyl ile Nevbahâr yer altında bir tünel kazar ve kendilerine yer altında bir oda yaparlar.

Nevbahâr'la mutlu, mesut günler geçirdikten sonra Süheyl, Nevbahâr'a annesini ve babasını özlediğini bu yüzden Yemen'e dönmek istediği söyler. Süheyl ile Nevbahâr, Çin hükümdarının yanından kaçmak için bir plan uygular, ancak plan istedikleri gibi gerçekleşmez. Süheyl, görüşmek için planlanan yerde uyuyakalınca Nevbahâr, Süheyl sandığı Saluk'un peşinden yol almaya başlar. Böylece Süheyl ile Nevbahâr istemeden birbirlerinden uzaklaşırlar. Birbirlerine kavuşmak için yaptıkları yolculuk sırasında çölde aç ve susuz kalırlar, zindana düşerler ve pek çok sıkıntılarla karşılaşır. Süheyl'in rakipleri olan Saluk, Kaytas ve Cühûd ise Nevbahâr'a âşık olup onu elde etmeye çalışırlar. Başlarından geçen uzun bir maceranın ardından Süheyl ile Nevbahâr birbirlerine kavuşur ve Hümmam adında bir erkek çocukları olur. Süheyl, bulunduğu ülkenin tahtını oğlu Hümmam'a bırakarak Yemen'e gider. Süheyl'in babası hastalanınca babasının vasiyeti üzerine Süheyl, Yemen ülkesinin hükümdarı olur (Ciğa, 2013: 5-9).

Bildungsroman Olarak Süheyl ü Nevbahâr Mesnevisi

Bildungsroman başkahramanın çocukluk yıllarından başlayarak ahlak, düşünce ve duygu açısından gelişimini konu alır. Söz konusu mesneviye baktığımızda başkahraman olarak Süheyl'in eğitimi de çocukluk yıllarından itibaren başlar. Süheyl, doğduktan sonra babası, onu besleyip belirli bir yaşa getirmeleri için on dadiya emanet eder. Yedi yaşına gelince Süheyl, çeşitli ilimleri öğrenir, hüner sahibi ve ok atmayı iyi bilen biri hâline gelir. Bu durum, bildungsromanın genel özellikleri arasında sıralayabileceğimiz düzenli bir gelişim örneğidir. Mesnevîde yer alan ilgili bölüm aşağıdaki şekilde yer alır: ⁴

⁴ Bu bölüm için *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisinden aktarılan örnek beyitler ve günümüz Türkçesiyle nesre çevirileri Süheyl ü Nevbahâr (*Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişimleri, Dizin*) adlı çalışmadan alıntılanmıştır. Her alıntının sonunda çalışmada

<i>“Çü toldı tokuz ay [u] geldi haber Ki Tangrı sana virdi kaygun gider</i>	<i>Dokuz ay dolunca Allah ona erkek bir çocuk verdi; üzülme diye haber geldi.</i>
<i>Bir oğlan ki benzer yüzi bedr aya İki kaşı dahı kurulmuş yaya</i>	<i>Yüzü dolunaya, kaşı da kurulmuş yaya benzeyen bir oğlan çocuğuydu.</i>
<i>Açup yüzünü gördi buldı murâd Ol aya muvâfık Süheyl urdı ad</i>	<i>Yüzünü açıp muradına erdi; o ay yüze uygun olarak Süheyl adını verdi.</i>
<i>Ana süt virüp bisledi on taya Kalan kullık idenleri kim saya</i>	<i>On dadı onu emzirerek besledi; onun için geriye kalan hizmet edicileri kim sayın?</i>
<i>Zamân ile toldı yidi yaş ana Bulnmazdı âlemde bendeş ana</i>	<i>Zamanla yedi yaşına geldiğinde dünyada eşi benzeri bulunmuyordu.</i>
<i>Şunun bigi öğrendi ol dânişi Ki bahs idemezdi anunla kişi</i>	<i>O, bilgiyi öyle öğrendi ki kimse onunla tartışamazdı.</i>
<i>Eline çü yay alup ok atadı Ger elmâsa urur ise batadı</i>	<i>Eline yay alıp ok attığında elması bile delerdi.</i>
<i>Hüner cümlesi ana ma'lûm idi Elinde her iş sanasın mûm idi</i>	<i>Bütün sanatları bilirdi; her şey ona kolay gelirdi.</i>
<i>Şâh anı görüp güvenürdi canı Dilerdi ki tahta geçüre anı</i>	<i>Şâh onu gördüğünde rahatladı; onu tahta geçirmeyi isterdi. (404-412)”</i>

Süheyl, belirli bir birikime gelince Bahr, vezirlerine danıştıktan sonra oğlunu tahta çıkarır. Her yeni gelişim bir sonraki üst evrenin temelini oluşturma bağlamında Süheyl, belirli bir eğitim düzeyine geldikten sonra babasının gözünde ülkeyi yönetme yetisine erişir:

---

bulunan beyit numaralarına yer verilmiştir. Konunun kapsamı gereği alıntılanan beyitlerde transkripsiyon işaretleri kullanılmamıştır.

<i>“Cihânda anun bigi bir şâh yok</i>	<i>Yeryüzünde onun gibi bir şâh yok;</i>
<i>Felekde anun bigi bir mâh yok</i>	<i>gökyüzünde onun gibi bir ay yok.</i>
<i>Hüner-mend ü cömerd ü dâna durur</i>	<i>Sanatkâr, cömert ve bilgilidir; akıllı,</i>
<i>Hired-mend ü hûb u tüvânâ durur</i>	<i>yakışıklı ve güçlüdür. (424-425)”</i>
<i>Size oğlum şâh iderven bugün</i>	<i>Bugün oğlum size hükümdar</i>
<i>Çü ol var durur ben niderven bugün</i>	<i>yapayım çünkü o olduktan sonra bana</i>
	<i>gerek kalmadı.</i>
<i>Pes ağırdı tahta dutuban elin</i>	<i>Sonra elinden tutarak onu tahta</i>
<i>Kodı başına tâc u viridi ilin</i>	<i>çıkardı; başına taç koydu, ülkesini</i>
	<i>ona verdi. (435-436)”</i>

Süheyl, tahta geçtikten sonra babasının kendisine verdiği hazineleri görmek ister. Süheyl, hazine odalarını gezerken bir odanın anahtarının kendinde olmadığını farkeder. Babasından izin almadan bu odanın anahtarını gizlice alıp odayı açar ve Nevbahâr'ın resmiyle karşılaşır. Nevbahâr'ın resmine âşık olan Süheyl kendinden geçer ve gece gündüz ağlar. Süheyl için çok üzülen baba, onu bu sevdadan vazgeçirmek için ona duvardaki resme gönül bağlamaması gerektiğini, o resmin bir hayal ürünü olduğunu, çaresi olmayan bu sevdadan vazgeçip zamanını zevk içinde geçirmesi gerektiğini yoksa halk tarafından ayıplanacağını öğütler. Ancak Süheyl, bu öğütleri dinlemez.

Mesnevîde geçen bu olaylar, bildungsroman bağlamında düşünüldüğünde hikâyenin başlarında kahramanın kendisiyle ilgili bir eksiklik hissetme veya bir şeylerin kaybını yaşama durumuyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Mesnevînin devamında Süheyl'in babası, vezirinin aracılığıyla resmi yapan Nakkaş'ı bulur. Nakkaş, kubbeye işlediği resmin Çin hükümdarının kızının resmi olduğunu söyleyince Süheyl, kendine gelir. Süheyl, Nakkaş'ın tavsiyesi üzerine Çin'e gitmek için babasından izin alır. Ancak Süheyl, daha önce gurbette bulunmadığı, henüz genç ve tecrübesiz olduğu için ve evlat ayrılığına dayanamayacağı için babası Süheyl'e ilk önce izin vermez. Vezir, Süheyl'in babasına Süheyl'in naz ile büyütüldüğünü, gurbete düşüp zahmet çekmesi gerektiğini, gurbette aç kalıp sıkıntı çektikten sonra yorulup bu sevdadan vazgeçeceğini, dostunu ve düşmanını tanıyarak dünyanın işinin nasıl olduğunu anlaması gerektiğini söyledikten sonra giden kişinin yoluna engel olunamayacağını ifade eder. Bahr, oğlunu Çin'e gitmemesi için yine ikna etmeye çalışır. Ancak Süheyl, kendisinde aklın ve şuurun kalmadığını söyleyerek

babasına itiraz eder. Süheyl'in durumu, eskisinden daha kötü bir hâl alınca vezirin önerisi üzerine Bahr, Çin'e gitmesi için oğluna izin verir.

Bu durum eserin kahramanını doğrudan bildungsroman çerçevesine taşır. Nitekim bildungsroman kapsamında yazılan eserlerde kahraman, yaşamındaki eksikliğin farkına varıp uzun bir yolculuğa çıkar. Aynı şekilde kahramanın ruhsal ve düşünsel gelişimi büyük bir oranda bu yolculukla beraber şekillendiği görülür. Kahramanın çıktığı yolculuk aslında kahramanın eğitim süreci olarak da değerlendirilebilir.

Süheyl de babasının tüm itirazlarına rağmen Vezir'in de ikna çabalarıyla yolculuğa çıkar. Vezir tarafından Süheyl'in babasına söylenen sözler, tamamen Süheyl'in ruhsal ve düşünsel gelişimini tamamlaması adına dile getirilen tavsiyelerdir. Ayrıca Vezir, yolculuk sırasında Süheyl'in edineceği tecrübe ile kendi hatasının farkına varıp içine düştüğü sevdadan vazgeçeceği ve tekrar yurduna döneceğini de ifade eder. Mesnevide söz konusu olayların geçtiği bölüm ise şöyledir:

<i>“Vezîr eydür iy pâdişâh-ı cihân</i>	<i>Vezir, Ey cihan padişâhı, senin</i>
<i>Tapunda benüm bir sözüm var hemân</i>	<i>huzurunda (söyleyecek) bir sözüm</i>
	<i>var, der.</i>
<i>Bilün kim bu şâh-zâdemüz kiçiden</i>	<i>Bu şehzademize çocukluğundan beri</i>
<i>Eyü hulk gördi ulu kiçiden</i>	<i>büyükler ve küçükler tarafından iyi</i>
	<i>davranıldığını bilin!</i>
<i>Gözin açdı buldı özin nâz ile</i>	<i>Gözünü açtığı günden beri kendini</i>
<i>Yiğit oldı bislendi i'zâz ile</i>	<i>naz içinde buldu; izzetle yetiştirilip</i>
	<i>yiğit oldu.</i>
<i>Dahı görmemişdür cihân işini</i>	<i>Dünya işlerini de görmemiştir; ne</i>
<i>Ne yadını anlar ne bilişini</i>	<i>yabancıyı bilir ne dostunu.</i>
<i>Yola giriüben zahmet ol görmedi</i>	<i>O, yola koyulup hiç zahmet çekmedi;</i>
<i>Garîblikda oturmadı turmadı</i>	<i>gurbet yerde ikamet etmedi.</i>
<i>Siz ana icâzet viriün kim vara</i>	<i>Siz ona izin verin ki oraya ulaşsın;</i>
<i>Garîblikda gezüp üşene ara</i>	<i>gurbette sıkılıp üzülerek yorgun</i>
	<i>düşsün.</i>

<i>Acıga vü yol zahmetine toya</i>	<i>Sıkıntıya ve yol zahmetine doysun, bu olmayacak endişeyi tamamen bıraksın.</i>
<i>Bu yoh endişeyi tamâmet koya</i>	
<i>Gelicek bu kez otura gitmeye</i>	<i>Bu defa gelince otursun gitmesin; bu olmayacak şeyi arzu etmesin.</i>
<i>Şu yoh nesneyi ârzû itmeye</i>	
<i>Bu 'ışka kim uğradı ol nâzenîn</i>	<i>O narin yapılı, bu aşka uğradı; Allah onun bu işini hemen rast getirsin. (722-730)"</i>
<i>Meger Tangrı işin onara hemîn</i>	
<i>Gideniün yolın kimsene bağlamaz</i>	<i>Giden kişinin yoluna kimse engel olamaz; atasözüdür ki, kendi düşen ağlamaz.</i>
<i>Meseldür ki kendü düşen ağlamaz</i>	
<i>Ko gitsün elinden gelürin ide</i>	<i>Bırak gitsin, gücünün yettiğini yapsın; belki bu sevda başından gider. (736-737)"</i>
<i>Ola kim bu sevdâ başından gide</i>	

Süheyl'in babası Bahr, Nakkaş'ı yanına çağırır. Nakkaş çok akıllı biri olduğu için ona güvenip oğlunu kendisine emanet ettiğini ve oğlunu çabuk getirmesi durumunda ona kendi tahtını vereceğini söyler. Nakkaş, dileklerinin gerçekleşmesi durumunda Süheyl'i çabucak getireceğine söz verir. Bunun üzerine Süheyl, Nakkaş'la birlikte yol hazırlığı yapar ve Çin'e doğru yola koyulur. Bu yolculuk Süheyl'in eğitim aldığı ve karakterinin geliştiği bir sürecin başlangıç noktası olur. Yolculuk esnasında Nakkaş, bir bakıma Süheyl'in akıl hocalığını yapmaktadır. Süheyl, karşılaştığı hemen her problemde danıştığı kişi Nakkaş olur. Süheyl de büyük oranda Nakkaş'ın tavsiyelerine uymaktadır.

Bildungsroman bağlamında kahramanın aydınlanma sürecini olumlu yönde etkileyen en büyük etkenlerden biri yolculuk sırasında yanında danıştığı biri veya birilerinin olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında Süheyl'in yolculuk esnasında onun yanında olan, ona yol gösteren, karşılaştığı sorunları aşmasında onu bilgilendiren Nakkaş'ın bulunması bildungsromanın karakteristik bir özelliği olarak düşünülebilir:

<i>"Gerek lutf idüp sen olasın bile</i>	<i>İyilik edip sen onunla birlikte ol! Her ne istersen yanına al!</i>
<i>Ne kim sen dir isen alasın bile</i>	

Uş oğluma yoldaş seni kıluram

Ki uslusın u key kişi bilürem

Eger tizcek oğlumu getüresin

Geçüp tahtum üstinde oturasın

Bu oğluma seni yoldaş olarak tayin ediyorum; çünkü sen akıllısın ve olgun biri olduğunu biliyorum.

Hemen oğlumu geri getirirsen benim tahtıma geçip oturursun. (779-781)”

Mesnevinin devamında Süheyl ile Nakkaş uzun bir yolculuktan sonra Çin'in yakınına varırlar. Süheyl'in durumuna çok üzülen Nakkaş, amacına ulaşması için Süheyl'e cömert olması gerektiğini, vardıkları şehirlerin hükümdarını, askerlerini, zengin ve fakir herkesi yemeğe davet edip onlara çeşitli hediyeler vermesi gerektiğini ve böylece iyi ününün her yerde yayılıp işinin kolaylaşacağını söyler. Süheyl, Nakkaş'ın söylediklerini yerine getirir ve böylece Süheyl amacına bir adım daha yaklaşır. Süheyl ile Nakkaş, karşılıklarına çıkan şehir halkına ve hükümdarına çeşitli ikramlarda bulunarak yollarına devam eder ve sonunda Çin'e varırlar. Süheyl, Nakkaş'ın tavsiyesi üzerine şehre yakın bir yerde konaklar. Nakkaş, Süheyl'e Çin hükümdarını korkutabileceklerini söylemesi üzerine Süheyl, bu söze karşı çıkar. Çin hükümdarının kendilerini düşman olarak düşünebileceğini ve gelip kendileriyle savaşabileceğini dile getirir. Bunun üzerine Nakkaş, Süheyl'e gerçekleştirmek istediği planını açıklar. Süheyl, Nakkaş'ın söylediklerini beğenir ve onu takdir eder. Nakkaş'ın söylediklerini uygulayan Süheyl, Çin hükümdarını ağırlar ve onun güvenini, dostluğunu kazanır. Böylece Süheyl, Nevbahâr'a ulaşma noktasında büyük bir aşama kaydeder. Süheyl'in yol arkadaşı olup akıl hocalığını yapan Nakkaş ise ilerde Yemen ülkesinin hükümdarı olacak Süheyl'e ilm-i siyaseti de öğretmeye başlamış olur.

Nakkaş'ın önerisi üzerine Süheyl, Çin hükümdarını tekrar yemeğe davet eder. Nakkaş, Süheyl'e Çin hükümdarının yanında nasıl davranması gerektiğini ayrıntılı bir şekilde anlatır. Ona, sarhoş olup sırrını açıklamaması gerektiğini söyleyerek onu uyarır. Hükümdar, Süheyl'in şarap içmemesini hoş karşılamayınca Süheyl, çaresiz kalır ve şarap içip sarhoş olur. Bir süre sonra Süheyl, kopuz çalıp şiir söyler. Nakkaş, hemen Süheyl'in yanına gelir ve sarhoşluğun etkisiyle sırrını açıklamaması için onu uyararak sabretmesi gerektiğini ifade eder. Ancak Süheyl, daha fazla dayanamaz kendinden geçerek şiirler söyler ve hemen yere yığılır. Nakkaş, farkında olmadan Süheyl'in işlemediği bu kabahati telafi etmeye çalışır ve hükümdara Süheyl'in henüz genç olduğunu babası tarafından kendisine emanet edildiğini dile getirir. Nakkaş ile hükümdar konuştuğu sırada Süheyl kendine gelir ve bir bahaneyle hükümdardan af diler.

Görüldüğü üzere Nakkaş, Süheyl'in Çin hükümdarı ve halkı tarafından kabul görmesi, onlar tarafından saygınlık kazanması adına düzenlediği bu ziyafetlerde büyük oranda başarılı olur. Süheyl'in sadece akıl hocası değil aynı zamanda onun yanlışını düzelten, karakter olarak olgunlaşmasına yardımcı olan Nakkaş, onun amacına ulaşması için engelleri aşması adına elinden geleni yapan bir yol arkadaşıdır. Süheyl de yaptığı hatanın hemen farkına varan ve onu telafi etmeye çalışan bir kişiliğe sahiptir. Süheyl'in bu tutumu mesnevinin hemen her aşamasında görülür. Onun aklen ve rühen gelişmeye açık eğitim yoluyla karşılaştığı engelleri aşmaya çalışan ve sonunda aydınlanarak toplum tarafından kabul görmesine vesile olan bu tutumudur.

Olayların devamında Nakkaş, Nevbahâr'ın sarayına yakın bir saray inşa ettirir. Saray'ın bahçe kısmında güzel bir havuz yaptırır. Saraya gelen Süheyl'e, çeşitli tavsiyelerde bulunur ve Nevbahâr'ın suya düşen gölgesini gördüğü sırada ona hemen bakmaması gerektiğini öğütler. Süheyl ise sarayın bahçesinde kopuzu eline alır ve Nevbahâr'ın özlemine dile getiren şiirler söylemeye başlar. Ancak Nevbahâr'ı göremez. Süheyl, bu duruma çok üzülür. Nakkaş, Nevbahâr'ın dikkatini çekmesi adına ona ağır başlı olup sabretmesini, zengin fakir herkesi kendi sarayına davet edip onlara çeşitli ikramlarda bulunmasını, cömertliğini duyan herkesin saraya geleceğini ve böylece dileğinin çok yakında gerçekleşeceğini söyler. Süheyl, Nakkaş'ın dediklerini uygular ve daha sonra eline kopuzu alıp tekrar şiirler söylemeye başlar. Böylece, Nevbahâr'ın dikkatini çekmeyi başaran Süheyl, Nevbahâr'ın suya düşen gölgesini görünce dili tutulup kendinden geçer ve havuzun içine düşer. Süheyl'in havuza düştüğünü gören Nakkaş ve hizmetkârlar onu havuzdan çıkarır. Süheyl, Nakkaş'ın öğüdünü dinlememekle çok kötü bir iş yaptığını söyler ve pişmanlığını dile getirerek ağlamaya başlar. Nakkaş ise sabretmesi yönünde telkinlerde bulunur.

Bu duruma benzer pişmanlıklar mesnevîde birkaç defa daha tekrar eder. Süheyl, her defasında yaptığı hatadan ötürü pişmanlığını dile getirir ve Nakkaş'a söz verir. Ancak Süheyl, Nevbahâr'ı gördüğü sırada verdiği sözleri unutup kendinden geçer ve yine aynı hataya düşer. Mesnevîde geçen buna benzer olaylardan bir bölümü şöyledir:

“Tama ağdı vü bâğa kıldı nazar

Girü gölgesi suya düşdi meger

Süheyl anı gördi vü yumdı gözin

Tağutmadı ‘aklın u dirdi özin

*Dama çıktı ve bahçeye baktı; gölgesi
meğer tekrar suya düştü.*

*Süheyl onu görünce gözünü yumdu,
akılsızca işler yapmadı ve kendini
toparladı.*

Çü gördi ki ol kendüzin sakınur
Ne oynar ne çevresine bakınur

Nevbahâr, Süheyl'in hareket
etmediğini, etrafına bakmayıp
çekingen davrandığını gördü.

Bölük saçlann çözdü uzatdı hoş
Sanasın kemend idi uz atdı hoş

Bölük bölük olan saçlarını çözüp o
kadar uygun bir şekilde uzattı ki
saçlarının kement olduğunu sanırdın.

Tola geldi bâğ içi müşk ü 'abîr
Bu 'ışkı neler öğredür gör ya bir

Bahçenin içi misk ve güzel kokularla
doldu; bu aşkın neler öğrettiğini bir
gör!

Melik-zâde ol saçları göredi
Girihlerine gönlini viredi

Şehzade o saçları görünce o saçların
dügümlerine gönlini kaptırdı.

Nakâşun öğüdin kodı bir yana
Kişi esriyicek ne öğüt ana

Nakkaş'ın öğüdünü bir kenara
bıraktı; kişi sarhoş olunca akla hangi
öğüt gelir?

Başın kaldurup ansuzın bahtı ol
Yire nâmûsın küllî birahtı ol

Aniden başını kaldırıp baktı;
namusunu ayaklar altına aldı.

Sevindi şu bahduğına Nev-bahâr
Didi kim bu yâr olmağa key yarar

Nevbahâr onun kendisine bakmasına
sevindi ve bu, sevgili olmak için çok
uygundur, dedi.

Bayık bildi kim kıldı 'ıška şikâr
Olur kanda var ise 'ışk âşikâr

Aşka, av olduğunu iyice anladı; aşk
neredeyse ortaya çıkar.

Ana karşı hoş güldi bir gül bigi
Anı mübtelâ kıldı bülbül bigi

Ona karşı hoş bir gül gibi gülüp onu
bülbül gibi tutkun hale getirdi.

Çü ma'şûka kan dökmege diş biler
İşi evvel oldur ki yüze güler

Sevgili, maşukun kanını dökmeye arzu
duyduğu için onun işi ilk önce yüze
gülümsemektir.

Dirişdüirdi saçlarını tizcegin
Revân oldı aldı Süheyl'in ögin

Saçlarını çabucak topladı; Süheyl'in
aklını başından alarak hemen yürüdü.

Bile gitdi kodı yirinde anı

*Canı, kendi bedenini bırakmış gibi
onu orada bırakıp yanından gitti.*

Nite kim gide cân birağa teni

Düşüp yatur idi ne 'akl u ne fehm

*Akulsız, anlayışsız, sersem,
düşüncesiz, tedbirsiz ve kuruntusuz
bir şekilde bayılmış yatıyordu. (1555-
1569)”*

Ne hûş ü ne fikr ü ne tedbîr ne vehm

Bu durum, Süheyl'in akıl ile kalp arasında sıkışıp kaldığı bir süreç olarak da algılanabilir. Nihayetinde Süheyl, Nakkaş'ın yani aklın tembihlediği gibi davranır ve Nevbahâr'ı kendisine âşık eder. Bildungsroman bağlamında tüm bu süreçlerin Nakkaş tarafından tavsiye niteliğinde verilen öğütlerin ve yaşam tecrübelerinin eğitim yoluyla elde edilen bir kazanım olarak görmek mümkündür.

Birbirlerine âşık olan Süheyl ile Nevbahâr, daha çok görüşebilmek için yeraltında bir tünel yaparlar. Bu tünelin ortasında ise buluşup muhabbet edecekleri bir oda inşa ederler. Bu odada gizlice görüşüp hoşça vakit geçirirler. Bir gün Süheyl'in aklına yaşlı anne ve babası gelir ve onları yâd ederek Nevbahâr'ın yanında âh eder. Nevbahâr'ın sorması üzerine Süheyl, anne ve babasının durumlarını merak ettiğini onların yanına beraber gidebileceklerini söyler. Süheyl, Nevbahâr'ın tavsiyesi üzerine oradan ayrılmak için Nakkaş'ı izin istemek üzere Çin hükümdarının yanına gönderir. Ancak hükümdar, izin vermez ve ertesi gün onları yemeğe davet eder. Süheyl davete icabet edip gece yarısı olunca Nevbahâr'ın yanına gelir ve ona kaçmak için ne yapabileceklerini sorar. Nevbahâr ise kaçmak için askeri alıp hazırlık yapmak üzere Nakkaş'a haber vermesini söyler. Süheyl, Nakkaş'ın yanına gelir ve durumu anlatır. Nakkaş, bu duruma itiraz etse de yapacak bir şey yok diye askeri hazırlar ve şehrin dışında Süheyl ile Nevbahâr'ın gelmesini bekler. Nevbahâr ise kılık değiştirip meclistekilere şarap sunar. Kılık değiştiren Nevbahâr'dan şüphelenen baba onu konuşturmaya çalışır. Durumun kötüye gittiğini gören Süheyl ise yaptıklarından pişman bir şekilde Allah'a dua eder. Nevbahâr, saraydan kaçması durumunda Süheyl'e nerede bekleyeceğini ve ne yapacağını anlatır. Ayrıca kendisini beklerken uyanık olması gerektiğini de söyler. Süheyl, Nevbahâr'ın söylediklerini unuttur ve bekleme yerinde uykuya dalar. Süheyl'in uyuduğunu gören Saluk, Süheyl'in hazırladığı atları alır ve orada bir süre oyalanır. Saraydan kaçıp buluşma yerine gelen Nevbahâr, Saluk'u Süheyl sanarak onun peşinde yürür ve Süheyl'in yanından uzaklaşır. Süheyl uykudan uyandığı sırada atların yanında ve Nevbahâr'ın şehirde olmadığını görür. Nevbahâr'ın sözünü dinlemeyip uykuya daldığı için kendine kızarak feryat edip ağlamaya başlar. Tabi bu durumdan da pişmanlığını defalarca dile getirir. Süheyl'in saraydan kaçıp gelmesini bekleyen Nakkaş ise Süheyl'in gecikmesi üzerine tedirgin olur.

Nakkaş, onun gibi hata yapabilecek durumda olan genç ve tecrübesiz birini yalnız bıraktığı için kendini suçlamaktadır.

Görüldüğü üzere Süheyl, hem yoldaşı hem de akıl hocası olan Nakkaş yerine sevdiği kız olan Nevbahâr'ın sözlerini dinlemeye başlar. Nakkaş yine de hatalarını telafi etmek için elinden geleni yapmaya çalışır. Ancak uzun süren çabanın ardından elde edilen mesut günlerin yerini yavaş yavaş ayrılık ve keder alır. Tabii bu durum, Süheyl için ayrı bir tecrübe ve eğitimin kapısını aralar. Çünkü hikâyenin devamında Süheyl, Nevbahâr'ı aramak için bir süre tek başına seyahat eder. Seyahat esnasında karşılaştığı kişi ve olaylar onu ahlak, düşünce ve duygu açısından tekâmüle eriştirir. Nitekim bu eğitim olgusu bildungsromanın temel özellikleri arasında yer alır.

Nevbahâr'ı kaybeden Süheyl'in durumu gün geçtikçe kötüleşir. Çaresiz bir şekilde Nevbahâr'ı aramak için yollara düşen Süheyl, Câlûs adında bir yiğitle karşılaşır. Câlûs, onun aç, susuz ve yorgun olduğunu görünce onu kalesinde ağırlar. Süheyl'in kederli haline daha fazla dayanamaz ve onun kaygısını giderecek öğütler vermeye başlar. Câlûs, Süheyl'in kendine olan özgüvenini tekrar kazanması için çabalar. Süheyl, Câlûs'un öğütlerini dinledikten sonra ona başından geçenleri anlatır. Câlûs ise Nevbahâr'ı bulmak adına Süheyl'e yardım edeceğine söz verir. Bunun üzerine Câlûs Çin'e casuslarını yollar. Casusların Çin'den getirdiği haberleri işiten Süheyl, canından usanmış bir şekilde hüngür hüngür ağlamaya başlar. Eskiden herkesi kışkıracak nitelikte şan şöhret sahibi bir şâh olan Süheyl, şimdi çok zavallı ve esirgenecek bir dilenciye döner ve yaptıklarından pişmanlık duyar. Süheyl bu durumda iken onun dert ortağı yine Câlûs olur. Câlûs, Süheyl'i bu kötü durumdan uzaklaştırmak için ona tekrar öğütler vererek teselli eder. Süheyl, biraz olsun kendine gelmeye başlar ve Câlûs'a bu davranışı için teşekkür eder. Bir gün Câlûs ile Süheyl mecliste otururken iki yüz atının yoldan geçtiği haberini alırlar. İyi bir savaşçı olan Süheyl savaşa hazırlanır ve Câlûs'la birlikte iki yüz atının yolunu kesmeye giderler. Savaş sırasında Süheyl'in hemen her savaş aletini ustaca kullanması Câlûs'un dikkatini çeker. Ancak Süheyl'in atının sürçüp düşmesi sonucu Süheyl, Çinli atlılar tarafından yakalanır ve Câlûs ise kaçmak zorunda kalır. Câlûs onun yakalanmasına çok üzülür ve Süheyl gibi bilgili, kibar, kahraman, sohbet arkadaşı birinin zor bulunabileceğini söyler.

Seyahati sırasında Süheyl'in karşısına çıkan Câlûs, Nakkaş'ın yerini alır. Câlûs, onu teselli etmeye çalışır ve ona öğütler verir. Bir süre Süheyl'in akıl hocası konumunda ona yol gösterici olur. Süheyl'in Nevbahâr'a kavuşması adına elinden geleni yapar. Ancak Süheyl, yaşadığı bir talihsizlik nedeniyle Nevbahâr'a kavuşmadan Câlûs'un yanından ayrılır.

Bu sırada Nevbahâr da Süheyl'i arayıp bulmak adına uzun bir seyahate çıkar. Seyahat sırasında pek çok sıkıntı çeken Nevbahâr sonunda Tûfân şehrine gelir ve bu şehrin hükümdarı olur.

Mesnevinin devamında Süheyl ile Nakkaş Hâverân şâhının ülkesinde karşılaşır. Birlikte Yûn şehrine gelirler. Yûn şehrinin hükümdarı, Süheyl ile Nakkaş'ı zindana atar. Çok zor durumda kalan Süheyl, zindan bekçisine yalvarır ve zindan bekçisinin sayesinde Süheyl ile Nakkaş zindandan kurtulur. Süheyl ile Nakkaş bir süre yol aldıktan sonra Tûfân şehrine varırlar. Şehre vardıklarında su içmek için suyun bulunduğu havuza giderler. Havuzdan su almak için giden köle, orada gördüğü resmi Süheyl'e anlatır. Süheyl, o resmi görür ve kendinden geçerek bayılır. Bayılan Süheyl'i ve Nakkaş'ı Tûfân şehrinin hâkimi olan Nevbahâr'ın huzuruna getirirler. Yüzü peçeli bir şekilde olan Nevbahâr, onlara çeşitli ikramlarda bulunur ama kendini onlara tanıtmaz. Nevbahâr, birkaç gün geçtikten sonra meydanda bir taht kurar ve halkı buraya davet eder. Tahta oturan Nevbahâr'ın sağında Süheyl, diğer tarafında ise Kaytâs vardır. Cühûd ile Saluk ise bir köşede beklemektedir. Nevbahâr önce Saluk'a söz hakkı verir ve başından geçenleri anlatır. Cühûd ve Kaytâs da başından geçenleri anlattıktan sonra sıra Süheyl'e gelir. Süheyl, kubbedeki resme bakıp Nevbahâr'a âşık olduğunu, onu bulmak için her şeyi terk edip Çin'e gittiğini, Nevbahâr'ı nasıl kaybettiğini ve yolda çektiği sıkıntıları anlatınca orada bulunan halk ağlamaya başlar. Nevbahâr, daha fazla dayanamaz ve halkın önünde Çin hükümdarının kızı Nevbahâr olduğunu açıklar. Nevbahâr halka, Süheyl'in hükümdar olması gerektiğini ve kendisinin de Süheyl'in eşi olacağını söyler.

Süheyl, Nakkaş'ı kendine vezir tayin ettikten sonra Cühûd ve Saluk'a gerekli cezayı verir. Kaytâs'a ise ikramlarda bulunarak onu şehirden gönderir. Süheyl ile Nevbahâr evlendikten sonra yaşadıkları sıkıntıların sonlanması üzerine Allah'a şükrederler. Süheyl daha sonra Çin hükümdarına kendi durumlarını açıklayan bir mektup yazar ve ondan af diler. Mektubu alan hükümdar çok sevinir ve onlara oğluyla birlikte hediyeler göndererek onları affettiğini dile getirir. Süheyl, Hâverân şâhına ve Câlûs'a da mektup yazdıktan sonra babasına da kendi durumunu anlatan bir mektup yollar. Bu mektupta babasının sözünü dinlemediği için pişman olduğunu, öğüdünü dinlemediği için pek çok belayla karşılaştığını, hazinenin tükendiğini ve Çin hükümdarıyla savaşılan ordunun dağıldığını dile getirir. Mektubun sonunda ülkeyi terk ederek cahillik ettiğini ifade ederek babasından af diler. Mektubu okuyan Süheyl'in babası bu duruma sevinir ve onu yanına çağırır. Süheyl, tahtı kendi oğlu Hümâm'a bırakarak Yemen'e gider. Oğlunu gören Yemen hükümdarı Bahr, çok sevinir ve sıkıntıları aşip muradına eren Süheyl'i tebrik ederek ona iltifat eder.

Bir süre sonra Süheyl'in babası hastalanır. Süheyl'in babası, ölüm döşeginde iken Süheyl'e ve orada bulunan beylere pek çok nasihatlerde bulunur. Tahtını

Süheyl'e verdiğini söyledikten sonra oğluyla vedalaşıp vasiyetini dile getirir ve vefat eder. Babasının ardından feryat edip ağlayan Süheyl, ona doyamamanın acısını yaşar. Babasının vefatının ardından Yemen hükümdarı olan Süheyl, babasının öğütlerini dinleyip uygular. Böylece Süheyl, dünyada eşi benzeri olmayan iyi ve yüce bir padişâh olur.

Mesnevinin sonunda görüldüğü üzere Süheyl, uzun soluklu bir maceranın ardından pişmanlığını dile getiren mektuplar yazar. Af dilemek için yazdığı bu mektupları onun hem zihinsel hem karakter gelişimi bağlamında nihâyî bir nokta olarak görülebilir. Bildungsroman açısından değerlendirildiğinde başta Süheyl'in bazı değer çatışmalarının içine sürüklendiği fakat olaylar geliştikçe ve öğrendikçe mensubu olduğu grubun değerlerine uyum gösterdiği ve toplum tarafından kabul gördüğüne şahit olunur. Bu durum, aynı şekilde tinsel dönüşüm içinde olan Süheyl'in aydınlanmasına da bir delil olarak gösterilebilir.

Sonuç

Süheyl ü Nevbahâr mesnevisi gibi klasik Türk edebiyatında yer alan iki başkahramana sahip pek çok mesnevide genellikle bir yolculuk vardır. Bu yolculukta kahramanların, aldığı eğitim sayesinde ahlak, düşünce ve duygu gibi kişisel gelişimleri bildungsroman açısından değerlendirilebilir. Böylece, bu çalışmada da görüldüğü üzere mesnevide yer alan kahramanların karşılaştığı zorluklar neticesinde edindiği tecrübeler, gelişim süreci okur tarafından dikkatli bir şekilde takip edilebilir.

Bu bağlamda bildungsromanın temel özelliklerinin başında, kahramanın aldığı eğitim yoluyla karakter olarak gelişmesi ve hayatta karşısına çıkan engelleri aşması gelir. *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisinde de bu durum görülür. Zira mesnevide Süheyl, Nakkaş'ın ve seyahat esnasında karşılaştığı diğer şahsiyetlerin yol göstericiliği ile olgunlaşmış, aldığı eğitim ile birçok konu hakkında aydınlanmıştı. Edindiği tecrübe ve eğitim sayesinde Süheyl, bir nevi Yemen ülkesini yönetmek üzere hazırlığını tamamlayarak dönüş yolunu tercih etmiştir. Ancak bu dönüş yolunda işlediği hataların farkına varıp pişmalıklarını dile getirmiştir. Süheyl, seyahati esnasında yaşadığı her tecrübeye ve aldığı eğitim neticesinde karşılaşacağı bir sonraki olay için daha donanımlı hâle gelmiş, babasının özlem duyduğu yönetici konumuna erişmiştir. Halk tarafından da kabul gören Süheyl, geri kalan yaşamını babasının isteği doğrultusunda geçirmiştir. Görüldüğü üzere Süheyl, çocukluğundan itibaren yaşadığı değişim ve olgunlaşmanın nihayetinde kendi kararlarını verebilecek bir düzeye erişmiş ve toplum tarafından kabul görmüştür. Bir bakıma Süheyl'in gelişimi ve sonrasında kemâle ermesi, çalışmanın ilk bölümünde de bahsedildiği üzere bildungsromanın maddeler hâlinde sıralanan 8 temel özelliği ile örtüşmektedir.

Süheyl ü Nevbahâr gibi bireyin eğitimi/gelişimi açısından her çağın insanına hitap eden pek çok klasik eserimiz mevcuttur. Bu eserlerin, temel kıstaslara riayet edilerek yeni bağlamlar eşliğinde değerlendirilmesinin eser ve okur arasındaki irtibatı daha güçlü kılacağı ve böylece anlatıda gözden kaçan bir kısım tecrübelerin, nasihatlerin veya mesajların okur tarafından net bir şekilde görülebileceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Abrams, M. H. (1999). *A glossary of literary terms*. Heinle & Heinle.

Aytaç, G. (1990). *Edebiyat yazıları I*. Gündoğan Yayınları.

Bayram, Y. (2007). Bildungsroman olarak 'Hüsn ü Aşk', *İlmi Araştırmalar Dergisi*, 23, 7-28.

Bingöl, U. (2019). *Postmodernizmden modernizme eleştiri terimleri sözlüğü I*. Akademik Kitaplar Yayınevi.

Boes, T. (2006) Modernist studies and the bildungsroman: a historical survey of critical trends. *Literature Compass*, 3(2). England: Blackwell Synergy.

Çiğâ, Ö. (2013). *Süheyl ü Nev-bahâr metin-aktarma, art zamanlı anlam değişimleri, dizin*, [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.

Dilçin, C. (1991). *Süheyl ü Nev-bahâr inceleme-metin-sözlük*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Dilthey, W. (1985). *Poetry and experience*. (trans. Rudolf A. Makkreel and Frithjof Rodi). Princeton University Press.

Kütük, R. (2004). Bireyin eğitimini konu edinen bir eser olarak Lârendeli Hamdî'nin Leylâ ile Mecnûn mesnevîsi. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 24, 67-83.

Minden, M. (1997). *The german bildungsroman*. Cambridge University Press.

Parla, J. (2012). *Don Kişot'tan bugüne roman*. İletişim Yayınları.

Thamarana, S. (2015). Origin and development of bildungsroman novels in English literature. *IJELIH III, VI*, 21-26.

Tökel, D. A. (2009). Bu alamet ile bulur beni soran: Fuzuli kitabı. İçinde M. Çakır ve H. Koncu (Eds.), *Bir bildungsroman olarak Leyla vü Mecnûn mesnevisi* (ss. 179-193). Kesit Yayınları.